

УДК 377.1

**ІНТЕГРАЦІЯ ТЕОРЕТИЧНОГО І ПРАКТИЧНОГО
НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ПОЛІГРАФІСТІВ У КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

В. В. Пономарьова

Державний навчальний заклад «Харківський поліграфічний центр професійно-технічної освіти» (Харків, Україна)

E-mail: vponomaryova@mail.ru

**THEORETICAL AND PRACTICAL EDUCATION
INTEGRATION IN THE PROCESS OF FUTURE
POLYGRAPHIC WORKERS' TRAINING
IN THE INNOVATIONAL ACTIVITY CONTEXT**

V. V. Ponomaryova

*State institution "Kharkiv poligraphic center of vocational education"
(Kharkiv, Ukraine)*

Анотація. У статті розглянуті можливості взаємозв'язку загальноосвітньої, професійної підготовки, теоретичного і виробничого навчання і необхідність їх інтеграції в процесі підготовки майбутніх поліграфістів. Визначено основні критерії відбору змісту навчального матеріалу для інтегрованих курсів (наприклад, «Технологія друкарських процесів» та виробниче навчання). Обґрунтовано специфіку інтегрованого уроку як форми навчального заняття, що проводиться спільно викладачами різних предметів. Охарактеризовано процеси якісної підготовки фахівців у галузі поліграфії із застосуванням інтеграції. Показано результати використання інтегрованого навчання. Визначені шляхи інтеграції в творчій співпраці викладача і майстра виробничого навчання

Ключові слова: інтеграція, освіта, теорія, практика, інновація.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Проблема взаємозв'язку загальноосвітньої і професійної підготовки, теоретичного і виробничого навчання виступає в новій якості, що викликає об'єктивну необхідність розробки інтегрованого курсу підготовки кваліфікованих робітників і молодших спеціалістів, для забезпечення цілісності навчання та формування особистості.

Проведене нами дослідження спрямоване на усунення протиріч між завданнями підготовки молодших спеціалістів в умовах ринку праці і вже існуючими організаційно-педагогічними умовами професійного навчання. Також воно спрямоване на пошук ефективних моделей теоретичного і виробничого навчання.

Мета статті: визначити особливості інтеграції теоретичного і практичного навчання в процесі підготовки майбутніх поліграфістів з точки зору підвищення якості професійного навчання молодих спеціалістів у системі професійно-технічної освіти (ПТО).

Виклад основного матеріалу. Інтеграція — важлива вимога сучасної науки і розвитку цивілізації в цілому. Дійсно, створити в учня цілісну картину світу сьогодні неможливо без інтеграції навчальних предметів — тобто їх об'єднання за певними правилами.

Умови для такого об'єднання можуть бути різні, але для нашої системи інтегровані курси мають особливе значення. Бо саме інтеграція дає можливість формувати позитивні мотиви учня, що стимулюють його пізнавальну активність і сприяють всебічному розвитку й становленню свідомої особистості, яка буде в майбутньому кваліфікованим робітником у поліграфії, здатним підвищувати свій професійний рівень і навчатись упродовж життя [1]. Тому, працюючи над інтеграцією, ми ставимо перед собою такі завдання:

1. Використовувати в організації навчально-виховного процесу методи проблемно-розвивального навчання, які сприяють розвитку творчих здібностей учнів.

2. Удосконалювати зміст, форми і методи управлінської діяльності в поліграфічному центрі.

3. Забезпечувати інноваційне спрямування педагогічної діяльності.

4. Підвищувати кваліфікацію, вдосконалювати методичну та професійну майстерність педагогів.

У Концепції розвитку професійно-технічної освіти в Україні зазначено, що основною метою професійної освіти є «задоволення потреб

особистості, суспільства і держави в освітніх послугах з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації різних категорій населення з урахуванням вимог ринку праці; забезпечення рівного доступу до якісної і безоплатної первинної професійної освіти,... формування творчої, духовно багатой особистості з урахуванням її потреб, інтересів і здібностей» [3].

Виходячи з цього та з основних принципів професійної освіти, що передбачають випереджувальний характер професійної підготовки, неперервність та інтеграцію професійної освіти, колектив Харківського поліграфічного центру творчо підходить до впровадження інноваційних форм і методів організації навчально-виховного процесу з підготовки кваліфікованих працівників для поліграфічної галузі, віддаючи перевагу інтеграції теоретичної та практичної підготовки.

Реалізація інтеграційного підходу в освіті передбачає розробку інтегрованих курсів для подолання розрізненості знань учнів. На сучасному етапі це зумовлено потребою вироблення в учнів умінь знаходити аналогії у віддалених явищах і процесах, переносити здобуті знання, вміння й навички в нові ситуації (особливо з навчальних у практично-фахові). Такий підхід забезпечує мотивацію вивчення фундаментальних дисциплін, посилює професійне спрямування навчального процесу в професійно-технічних навчальних закладах (ПТНЗ), дає наукове обґрунтування дидактичному забезпеченню цілісності знань і вмінь та позитивно впливає на формування вмінь самостійної роботи учнів.

В останні роки створено значну кількість курсів, побудованих на міжпредметних зв'язках чи еkleктичному поєднанні різнопредметних знань. Такі курси відіграють позитивну роль, частково усуваючи багатопредметність та необґрунтоване дублювання навчального матеріалу.

Важливим етапом у побудові інтегрованих курсів є визначення критеріїв відбору змісту навчального матеріалу [8]. Незважаючи на специфіку змісту вихідних предметних знань інтегрованого курсу, в процесі відбору критеріїв конструювання його змісту та принципів побудови можна виділити загальні дидактичні закономірності різного рівня, що поширюються на інші навчальні дисципліни. Це видно на прикладі розробленого нами інтегрованого курсу «Технологія друкарських процесів та виробниче навчання», вихідними компонентами якого були навчальні предмети, що належать до двох різних освітніх циклів – теоретичного та практичного.

Ґрунтуючись на основних засадах теорії змісту навчання, головними критеріями відбору змісту навчального матеріалу ми вважаємо такі:

- 1) ступінь спорідненості понять;
- 2) оптимальне співвідношення між обсягами навчального матеріалу з обох предметів;
- 3) професійна значущість навчального матеріалу;
- 4) рівень системності вихідних понять;
- 5) відповідність фактичного матеріалу тенденціям розвитку сучасної науки та виробництва;
- 6) ступінь фундаментальності вихідних понять;
- 7) доступність навчального матеріалу учням певної вікової категорії;
- 8) відповідність дидактичних умов матеріально-технічній базі, перспективам її розвитку та кількості годин на засвоєння даного навчального матеріалу [5].

Виходячи з перелічених вище критеріїв, пропонуємо загальні принципи побудови інтегрованого курсу на основі теорії та практики.

1. Інтегрування предметів професійної підготовки є надійною базою для формування професійно значущих знань і вмінь учнів. При цьому забезпечується дієвість, ґрунтовність, доступність, системність, наступність знань учнів тощо.

Важливим аспектом професійної освіти є профілювання знань, зв'язок знань основ наук та основ професій [1]. Інтеграція суміжних дисциплін веде до ліквідації багатопредметності в навчанні та сприяє підвищенню темпу викладання навчального матеріалу. Це концентрує увагу учнів і стимулює їхню пізнавальну діяльність, забезпечує дієвість знань, підвищує рівень доступності й узагальненості навчального матеріалу, сприяє формуванню наукової картини світу.

2. Ефективним засобом, який дає змогу розв'язати такі дидактичні проблеми, як підвищення якості фахових знань, формування наукового світогляду учнів, вироблення загальних поглядів на розвиток сучасного виробництва, є інтегровані курси. Вони сприяють активізації сприйняття навчального матеріалу, формують елементи професійних знань і вмінь з урахуванням наступності в навчанні. Науковою основою для створення інтегрованих курсів є сучасні знання про зміст освіти та про навчальну діяльність учнів. Такий курс передбачає не злиття двох різних предметів в один, а їх відносно автономне взаємозалежне співіснування. Завдяки інтегрованим курсам можна зберегти всі виховні й дидактичні особливості

складових частин курсу. Тому вони повинні бути науково обґрунтованими. У кожному окремому випадку мають використовуватися відповідні методи й форми інтеграції, що здатні об'єднувати інформацію з різних предметів. Крім того, інтеграція дидактичного матеріалу не повинна бути перешкодою для його диференціації [1].

3. Об'єктивними передумовами побудови інтегрованого курсу, поряд із загальними основами (методологічними, психологічними, загальнонауковими тощо), є узгодженість концептуальних підходів до навчальних предметів, що інтегруються, достатній ступінь спорідненості та розрізненості понять, аналогія (подібність) методів організації навчально-пізнавальної діяльності.

Інтеграція елементів дидактичних матеріалів у навчальному процесі базується на загальних передумовах: дидактичних (принцип науковості та системності навчання); психологічних (принцип єдності свідомості та діяльності); методологічних (всезагальний зв'язок та взаємообумовленість явищ); загальнопедагогічних, методичних тощо [7].

4. Інтегрований курс повинен бути цілісним, логічно завершеним, послідовним, забезпечувати випереджаюче вивчення навчального матеріалу та засвоєння учнями цілісної системи професійно значущих і прикладних знань.

В умовах професійно-технічного навчального закладу найважливішою навчальною структурою залишається урок.

Взаємозв'язок отриманих знань із загальноосвітніх предметів і предметів професійно-практичної підготовки впливає, головним чином, на зміст таких етапів сучасного уроку, як актуалізація та застосування знань і вмінь, а сам матеріал уроку є логічною одиницею змісту теми, розділу, курсу.

Моніторинг стану навчально-виробничого процесу в Харківському поліграфічному центрі професійно-технічної освіти свідчить про те, що значного поширення в практиці викладачів набули міжпредметні, бінарні, інтегровані, інтегративні уроки тощо.

Найчастіше в навчальному процесі використовуються міжпредметні та бінарні уроки. Очевидно, що реалізація міжпредметних зв'язків передбачається на будь-якому уроці, але саме на міжпредметному уроці спеціально акцентуються ті чи інші взаємозв'язки знань відповідно до мети конкретного уроку. Методика бінарного уроку відрізняється від методики традиційного тим, що урок з однієї теми проводять два викладачі або викладач і майстер виробничого навчання. Етапи такого уроку не

ізолювані один від одного, а органічно поєднані, пластичні й можуть переплітатися один з одним.

Інтегрованим уроком вважають специфічну форму навчального заняття, яке іноді проводиться спільно викладачами різних предметів для вивчення міждисциплінарних об'єктів. Залежно від дидактичної мети, їх поділяють на: а) уроки вивчення нового матеріалу; б) уроки систематизації й узагальнення знань; в) комбіновані уроки. Структура інтегрованого уроку складається зі вступу (в якому формулюється мета й завдання уроку, аналізуються опорні знання), основної (де розкривається зміст навчального матеріалу) і заключної частин (підбиття підсумків, оцінювання роботи учнів, повідомлення домашнього завдання). Як показує досвід, на інтегрованих уроках рівень інтеграції змісту освіти і, відповідно, синтезу знань учнів є високим, що забезпечується передусім удосконаленням системності навчального матеріалу та економічності його викладу. Предмети загальноосвітньої, загальнотехнічної та професійно-практичної підготовки можуть бути базою інтеграції змісту загальної та професійної освіти, що є принципово важливим для змісту освіти. Інтегрований урок відрізняється від традиційних, перш за все, специфікою навчального матеріалу, який на ньому розглядається. Предметом аналізу на інтегрованих уроках є багатопланові об'єкти, інформація про які міститься в різних навчальних предметах. На основі традиційної методики викладач розкриває зміст навчального матеріалу, використовуючи наукову інформацію з інших навчальних дисциплін, реалізуючи міжпредметні зв'язки [2].

Інтегровані уроки мають набагато більший мотиваційний та навчальний потенціал, ніж навчальні заняття з регламентованою структурою та уніфікованим режимом роботи. Інтегративні процеси у деяких випадках слід упроваджувати і в більших масштабах, обґрунтовуючи такі види навчання, як інтегрований день, інтегрований тиждень, уроки «занурення». Певний досвід такої роботи накопичений зарубіжними навчально-дослідними центрами і реалізується в багатьох навчальних закладах Європи (прикладом може бути об'єднана школа в Англії) [4].

Ефективнішими є інтегровані уроки, на яких один викладач водночас застосовує навчальний матеріал споріднених тем кількох предметів: наприклад, інтегрований урок з матеріалознавства та спецтехнології, зі спецтехнології та виробничого навчання тощо. Особливістю такої форми занять є те, що викладач повинен досить добре володіти матеріалом усіх

предметів. Це стає можливим, якщо він паралельно викладає ці предмети або водночас є майстром виробничого навчання.

Інтегрованим урокам притаманні широкі педагогічні можливості. На таких уроках учні отримують ґрунтовні знання про складні об'єкти, використовуючи інформацію з різних навчальних дисциплін, мають змогу по-новому осмислити явища, які вивчаються. У таких умовах розширюються можливості для синтезу знань, формування в учнів умінь; перенесення знань із однієї галузі в іншу. Це стимулює аналітико-синтетичну діяльність учнів, розвиває потребу системного підходу до об'єктів пізнання, формує в учнів вміння аналізувати і порівнювати складні процеси та явища об'єктивної дійсності. У підсумку досягається інтегративне цілісне сприйняття дійсності як необхідна передумова формування наукового світогляду людини [6].

Результати аналізу інтегрованих уроків, що проводяться педагогами Харківського поліграфічного центру професійно-технічної освіти, дають підстави для висновків, що розвивальний і виховний потенціал таких уроків реалізуються за умов:

- коректного визначення міжпредметних об'єктів вивчення;
- раціональної організації роботи викладачів при підготовці до занять;
- узгоджених дій викладачів та учнів у процесі проведення уроків, активізації пізнавальної діяльності учнів на всіх етапах заняття;
- використання різних форм навчальної діяльності та забезпечення послідовності між ними;
- оперативного використання зворотного зв'язку для регулювання педагогічного процесу тощо.

Тривалість інтегрованого теоретичного уроку залежить від обсягу навчального матеріалу і, як правило, не перевищує двох академічних годин. Час на його проведення забезпечується за рахунок навчальних годин, виділених у відповідних предметах на вивчення даного багатопланового об'єкта [2]. Виявилось доцільним виділити інтегрований урок розв'язування задач (на базі уроку закріплення та формування умінь), урок інтегрованих комплексних завдань (на базі уроку перевірки та контролю знань), інтегрований урок-семінар (на базі уроку узагальнення та систематизації знань).

Основною методичною особливістю інтегрованих уроків є їх «покрокова» організація, коли знання даються учням невеликими дозами,

за кожним «кроком» теоретичного навчання настає «крок» практичного навчання, коли в учнів формуються відповідні уміння й навички. Спочатку такі форми інтеграції навчальних предметів нами використовувалися лише для розв'язування задач, узагальнення і систематизації знань учнів. Тепер пропонується система навчання, внаслідок реалізації якої розділи предметів, що вивчаються, об'єднуються в єдиний блок і, отже, зникають як самостійні одиниці. У такий блок можуть входити десятки розділів з різних галузей знань, видів праці, які відбираються на основі дослідження можливості їх взаємозв'язку. Інтегровані уроки можуть охоплювати матеріал з одного або кількох видів підготовки, а також інтегрувати знання, способи діяльності, практичні навички і досвід у період виробничого навчання або практики на виробництві.

Інтегрований урок повніше, ніж інші організаційні форми навчання, моделює професійну діяльність. Внутрішньоциклову інтеграцію може здійснити викладач однієї дисципліни, якщо він має спеціальну підготовку або викладає суміжні предмети. При цьому єдність теоретичної і практичної підготовки, розкриття міждисциплінарних аспектів праці наближає навчальний процес до виробництва, а інтеграція знань і способів діяльності створює основу для формування професійного мислення, підвищує інтерес учнів до обраної професії.

Таким чином, ми трактуємо інтегрований урок як такий, що базується на використанні інтегративного підходу як до його змісту, так і до процесуального аспекту. У доборі змісту та методів проведення інтегрованого уроку педагог має керуватися дидактичними принципами. Зокрема, для професійно-практичної підготовки основними є такі принципи: професійна спрямованість навчання, зв'язок теорії з практикою, наочність, політехнізм, наступність, науковість, доступність, системність, послідовність, проблемність, мотиваційне забезпечення навчання тощо.

Принцип зв'язку теорії та практики у навчанні більшою чи меншою мірою реалізується у змісті кожного навчального предмета. Найвиразніше він виявляється у виробничому навчанні, де в педагогів є великі можливості для організації зв'язків теоретичних знань із практичними уміннями та навичками [1].

Теоретичні відомості пропонуються учням у певній послідовності, з урахуванням того, що вивчення кожної з тем навчальної програми супроводжується закріпленням пройденого матеріалу на практиці, тобто в учнів на ґрунті здобутих знань формуються практичні уміння та навички.

Завдяки реалізації принципу зв'язку теорії та практики в навчанні, праця учнів стає більш свідомою, набуває пізнавального характеру, сприяє розвитку творчих здібностей.

Принцип науковості виявляється в тому, що зміст освіти повинен максимально відповідати рівню сучасної науки, засвоюватись учнями в певній послідовності. Механічне перенесення науки в навчальний процес неприпустиме, наукова система має зазнати спеціальної (дидактичної, методичної) обробки, внаслідок чого утворюється нова дидактична система – навчальний предмет [5].

Використання принципу політехнізму сприяє розширенню ерудиції у галузі техніки та технології поліграфічного виробництва. Політехнізація професійної підготовки забезпечується наявністю в різних технічних знаннях загальної інваріантної основи. Тому цей принцип доцільно реалізувати за такими правилами: визначати ширший обсяг знань, до якого входить матеріал, що вивчається; розкривати важливість цих знань, необхідність володіння ними для застосування в різних сферах людської діяльності; вчити учнів порівнювати, зіставляти, визначати спільне й відмінне в технічних об'єктах та технологіях виробництва; вчити учнів переносити знання і вміння з однієї галузі на іншу; розширювати професійну орієнтацію учнів з обраної спеціальності. Важливим є також принцип випередження вивчення загальноосвітніх дисциплін щодо загальнотехнічних, а останніх – щодо спеціальних. Знання, уміння й навички учнів поліграфічного центру повинні формуватись за логічним ланцюжком: загальноосвітні, загальнотехнічні, спеціальні (професійні).

Системність відображає логіку навчальної дисципліни, адже факти, поняття, судження засвоюються учнями відповідно до логічного зв'язку і раціональної наступності. Принцип системності спирається на таку важливу характеристику розуму, як системність мислення. У навчальному процесі системність і послідовність виявляються у встановленні доцільних міжпредметних зв'язків між теоретичним і виробничим навчанням, також між окремими темами й розділами кожного предмета професійної підготовки.

Послідовне подання матеріалу – необхідна умова системності. Одним із найдавніших підходів до реалізації послідовності є виконання правил: від легшого до важчого, від близького до далекого, від простого до складного, від невідомого до відомого [4]. Принцип системності й послідовної у професійно-технічному навчанні реалізується шляхом

поступового ускладнення теоретичного і практичного матеріалу в навчальних програмах. Його необхідно враховувати при плануванні навчального процесу.

Уміння і навички учнів при виконанні навчально-виробничих завдань у процесі виробничого навчання є мірою свідомого, міцного, ефективного засвоєння знань спеціальних предметів і повинні розглядатись як основний фактор зворотного зв'язку в системі: спеціальні предмети — виробниче навчання. Ось чому інтегративна основа зв'язку між спеціальним предметом, тобто теоретичним навчанням, і виробничим навчанням (практичною підготовкою), взаємозв'язки в роботі між викладачами спеціальних предметів і майстрами виробничого навчання є запорукою якісної підготовки кваліфікованих робітників.

Висновки з проведеного дослідження. Основні шляхи в процесі інтеграції теоретичної та практичної підготовки майбутніх поліграфістів ми бачимо в такій співпраці викладача та майстра виробничого навчання:

1. Кожен викладач спецпредметів обов'язково вивчає програми виробничого навчання, а майстер виробничого навчання – програми предметів професійно-теоретичної підготовки.

2. Поурочно-тематичні плани вивчення предметів професійно-теоретичної підготовки складаються з урахуванням змісту і послідовності виробничого навчання таким чином, щоб теорія випереджала практику.

3. Проведення занять у навчальних майстернях. Головною фігурою під час таких занять залишається викладач спецтехнології, а майстер виробничого навчання демонструє трудові прийоми, які при закріпленні повторюють учні. Також до проведення уроків з технології комп'ютерної обробки інформації можуть залучатися викладачі хімії, математики, мови.

4. Проведення лабораторно-практичних робіт, контрольних робіт, конкурсів професійної майстерності, олімпіад, під час яких учні отримують комплексні завдання і повинні продемонструвати теоретичні знання зі спецтехнології, матеріалознавства, хімії, математики, показати практичні прийоми робіт.

5. Використання активних методів навчання, проведення нестандартних уроків сприяють формуванню в учнів уміння застосовувати теоретичні знання на практиці, вирішувати нестандартні завдання та самостійно приймати рішення в проблемних ситуаціях.

Аналізуючи процес інтеграції теоретичного і виробничого навчання, над яким педколектив працює декілька років, ми прийшли до висновку, що

інтеграція предметів різного спрямування з виробничим навчанням значно підвищує інтерес учнів до оволодіння професією, формує справжнє захоплення обраною професією і бажання продовжувати навчання, поглиблювати знання. У підсумку частина найкращих учнів виявляє бажання залишатись і отримувати кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Волошина Л. Інтеграція змісту загальноосвітньої та професійної підготовки / Л. Волошина // Професійно-технічна освіта. — 2008. — № 1. — 21 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. — 2-ге видання, доповнене. — К. : Академвидав, 2012. — 352 с.
3. Концепція Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки / Кабінет Міністрів України // Постанова від 13 квітня 2011 р. № 495 «Про затвердження Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011–2015 роки». — Київ, 2011.
4. Мазалова М. А. История педагогики и образования : пособ. для сдачи экзамена / М. А. Мазалова, Т. В. Уракова. — М. : Высшее образование, 2006. — 211 с.
5. Малафіїк І. В. Дидактика : навч. посіб. / І. В. Малафіїк. — К. : Кондор, 2009. — 190 с.
6. Панфилова А. П. Инновационные педагогические технологии: Активное обучение : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Панфилова А. П. — М. : Академия, 2009. — 192 с.
7. Профессиональная педагогика : учебник для студ., обуч. по пед. спец. и направлениям / под ред. С. Я. Батышева, А. М. Новикова. — Изд. 3-е, перераб. — М. : ЭГВЕС, 2009. — 456 с.
8. Ткаченко О. М. Використання міжпредметних зв'язків у системі формування інформаційної культури школярів [Електронний ресурс] / О. М. Ткаченко // Науково-практична Інтернет-конференція «Шляхи формування інформаційної культури та інформативної компетентності сучасного школяра». 2012 р. — Режим доступу : <http://www.moippro.mk.ua/index.php?option>

Пономарева В. В. Интеграция теоретического и практического обучения в процессе подготовки будущих полиграфистов в контексте инновационной деятельности

В статье рассмотрены возможности взаимосвязи общеобразовательной, профессиональной подготовки, теоретического и производственного обучения и необходимость их интеграции в процессе подготовки будущих полиграфистов. Выявлены основные критерии отбора содержания учебного материала для интегрированных курсов (например, «Технология печатных процессов» и производственное обучение). Обоснована специфика интегрированный урок как формы учебного занятия, проводимого совместно преподавателями различных предметов. Охарактеризованы процессы качественной подготовки специалистов в области полиграфии с применением интеграции. Показаны результаты использования интегрированного обучения. Определены пути интеграции в творческом сотрудничестве преподавателя и мастера производственного обучения.

Ключевые слова: интеграция, образование, теория, практика, инновация.

Ponomaryova V. V. Theoretical and practical training integration in the process of future polygraphic workers' training in the innovational activity context

The article considers possibilities of interaction of general training, professional training, theoretical and production training, and the necessity of their integration in the course of future polygraphic workers' training. The main criteria of the contents selection of the instructional material for the integrated courses (e.g. "Printing Processes Technology" and production training) have been pointed out. The specificity of an integrated lesson as a means of educational process, conducted simultaneously by teachers of different subjects has been grounded. The processes of the qualitative specialists' training in the sphere of polygraphy with integration application have been characterized. The integrated education usage results have been described. The ways of the integration in the creative cooperation of a teacher and a master of production training have been defined.

Key words: integration, education, theory, practice, innovation

REFERENCES

1. Voloshyna L. Intehratsiya zmistu zahal'noosvitn'oyi ta profesiynoyi pidhotovky [Integrating content of general and vocational training] / L. Voloshyna // Profesiyno-tekhnichna osvita. — 2008. — #1. — 21 s.
2. Dychkivs'ka I. M. Innovatsiyni pedahohichni tekhnolohiyi [Innovative educational technology] / I. M. Dychkivs'ka. — 2-he vydannya, dopovnene. — K. : Akademvydav, 2012. — 352 s.
3. Kontsepsiya Derzhavnoyi tsil'ovoyi prohramy rozvytku profesiyno-tekhnichnoyi osvity na 2011–2015 roky [The concept of State program of vocational education for 2011–2015] / Kabinet Ministriv Ukrayiny // Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 13 kvitnya 2011 r. #495 «Pro zatverdzhennya Derzhavnoyi tsil'ovoyi prohramy rozvytku profesiyno-tekhnichnoyi osvity na 2011–2015 roky». — Kyiv, 2011.
4. Mazalova M. A. Istorija pedagogiki i obrazovanija [History of pedagogics and education] : posob. dlja sdachi jekzamena / M. A. Mazalova, T. V. Urakova. — M. : Vysshee obrazovanie, 2006. — 211 s.
5. Malafiyik I. V. Dydaktyka [Didactics] : navch. posib. / I. V. Malafiyik. — K. : Kondor, 2009. — 190 s.
6. Panfilova A. P. Innovacionnye pedagogicheskie tehnologii: Aktivnoe obuchenie [Innovative pedagogical technologies: Active learning] : ucheb. posobie dlja stud. vyssh. ucheb. Zavedenij / Panfilova A. P. — M. : Akademiya, 2009. — 192 s.
7. Professional'naja pedagogika [Professional pedagogics] : uchebnik dlja stud., obuch. po ped. spec. i napravlenijam / pod red. S. Ja. Batysheva, A. M. Novikova. — Izd. 3-e, pererab. — M. : JeGVES, 2009. — 456 s.
8. Tkachenko O. M. Vykorystannya mizhpredmetnykh zv'yazkiv u systemi formuvannya informatsiyanoi kul'tury shkolyariv [Using interdisciplinary connections in the system of formation of information culture of pupils] [Elektronnyy resurs] / O. M. Tkachenko // Naukovo-praktychna Internet-konferentsiya «Shlyakhy formuvannya informatsiyanoi kul'tury ta informatyvnoyi kompetentnosti suchasnoho shkolyara». 2012 r. — Rezhym dostupu : <http://www.moippo.mk.ua/index.php?option>